

INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ

BX1750

• V 35

1784

INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ.

TRACTATUS
DE GRATIA CHRISTI.

MAXIMI esse momenti ficeram divinæ gratiæ cognitionem plurimæ persuadent rationes, è quibus nonnullas raptim delibabimus. 1°. Quia Deus Religionis dogmata à superbis hominibus oppugnari eo consilio permittit, ut disputationibus animorumque collisione clariora & certiora evadant; quod à SS. Doctoribus non semel observatum fuit. Cum igitur nulla sit Religionis pars, quæ frequentius & vehementius impugnata fuerit, quam ea quæ gratiam spectat, inde colligendum est nullam esse, quam magis illustrari & addisci velit Deus.

2°. Tota Religionis nostræ summa, ut sæpè notat Augustinus, in Adami per quem perditæ, & Christi à quo reparati sumus cognitione sita est. In
Tam. III. A

PROPOSITIO I.

Maxima est in iis quæ ad gratiam spectant S. Augustini autoritas.

ARG. I. Ex Conciliorum suffragiis.

1°. Patres utriusque Concilii Carthaginensis & Milevitani an. 416. communibus votis Augustinum elegerunt, ut divinæ gratiæ causam adversus novos Hæreticos defenderet. Id ipsemet ita refert in Epistola 213. n. 5. *Curam scripturam* (adversus Pelagianos) *mihî Fratres & Patres mei Coepiscopi duobus Conciliis Numidiæ & Carthaginiis imponere dignati sunt.* Hinc S. Prosper Concilii Atracani mentionem faciens, sic habet: *Concilium cui dux Aurelius, ingeniumque Augustinus erat.* (*Carm. de ingratis, cap. 3.*) Conciliorum Africæ decreta, quibus primum obtrita est Pelagiana impietas, approbârunt Sedes Apostolica totusque orbis Catholicus.

2°. Synodus Præsulum in Sardinia pro fide exultantium, in Epistola ad quosdam qui eos de gratia & libero arbitrio consuluerant, ita respondet: *Præ omnibus studium gerite libros S. Augustini, quos ad Prosperum & Hilarium scripsit, memoratis fratribus* (de gratia & prædestinatione non rectè sentientibus) *legendis ingerere.* (*Tom. 10. Oper. Aug. pag. 156. in append. & inter opera S. Fulgentii, pag. 275. edit. in-4°.*)

3°. Concilium Arausicanum ab universa Ecclesia approbatum, viginti quinque sententias ex Augustini libris excerptas, in totidem fidei Canones convertit, ut Sempelagianam hæresim debellaret.

4°. Tria nono seculo celebrata sunt Concilia Gallicana, nempe Valentinum III, Lingonense & Tullense, in quibus disceptata est causa Goteschalchi circa prædestinationem & gratiam. Pa-

tres autem doctrinam Augustini instar regulæ præ oculis habuerunt.

5°. Synodus Florentina sic eundem Doctorem commendat: *Beatus Augustinus præclarissimus Doctor Latinorum, quem Sancta quinta Synodus recepit, qui & præstantissimus appellatur.* (*Sess. 7. Concil. Labb. tom. 13. pag. 118.*)

6°. Concilium Tridentinum in concinnandis suis de gratia definitionibus, non tantum Augustini doctrinam, sed etiam verba ipsa usurpavit.

ARG. II. Ex Patrum testimoniis.

1°. S. Hieronymus quem omnes norunt ab adulationis vitio maximè alienum fuisse, statim atque priores Augustini adversus Pelagium libri ad eum pervenerunt, arma sibi deponenda esse censuit: *Scriptis, inquit, vir sanctus & eloquens Augustinus; ... super sedendum huic labori censeo. id clarissimo ingenio occupata sunt meliora.* (*Dialog. 3. versus finem*) Sic etiam Augustinum excitat: *Maæ virtute, in orbe celebraris: Catholicis te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt; & quod signum majoris gloriæ est, omnes Hæretici detestantur.* (*Tom. 4. part. 2. pag. 644. Epist. 80.*)

2. S. Prosper Rufinum sic hortatur: *Tu autem dilectissime, ... si verè de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis beati Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, ut in confutenda Dei gratia defæcatisimam ac saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequaris.* (*Epist. ad Ruf. cap. 18. tom. 10. Oper. August. in append. pag. 170.*) *Viginti amplius anni sunt, inquit idem Doctor, quod contra inimicos gratiæ Dei, Catholica acies Augustini ductu pugnat & vincit.* (*Lib. contra Collatorem, cap. 1. n. 2. ibid. pag. 172.*)

3°. S. Fulgentius: *Beatus Augustinus, indutus*

eo scilicet tota consistit, ut doceat quæ vulnera per Adamum nobis inflicta fuerint; quam imminutum liberum arbitrium; quantà ad malum pronclivitas originali peccato induda fuerit; qualia è contrario per Christum nobis acquisita sint remedia; quæ illorum necessitas atque efficacia. Præcipua ergo est Religionis pars, gratiam divinam ejusque virtutem cognoscere.

3°. Ex genuinâ gratiæ notitiâ nascitur & crescit humilitas, quæ tantæ est ad salutem assequendam necessitatis. Hujus enim potissimum munus est, ut quidquid boni in nobis existit ad Deum autorem referamus. Quamobrem S. Paulus, ad reprimendam Judæorum & Gentilium sibi inaniter confidentium jactantiam, nihil opportunius existimavit, quam ut gratiæ mysterium in sua ad Romanos Epistola exponeret. *Nec mirum est, inquit Augustinus, quantum ista humilitas, quâ subdimur Creatori, ne, tanquam ejus adjutorio non egentes, de nostris viribus presumamus, per Scripturas omnes divinas continuâ curâ commenderetur. (Lib. 2. de Genes. ad litteram, cap. 6. n. 8.)*

4°. Orationis quæ præcipuum est pietatis officium, necessitatem cognoscere non potest, qui nescit quantum gratiâ indigeat, & quid illa in nobis operetur. Cur Pagani virtutem à Deo non potcebant, nisi quia propriis viribus eam se conseqni arbitrabantur? Cur Judæi cor spiritumque novum, quo solo impletur lex, precibus non flagitabant, nisi quia illud à seipsis habere crediderunt? Quis pro bonis operibus dignas grates rependet, si quod Dei munus est gratuitum, suo libero arbitrio, vel totum, vel ex parte attribuit? *Si nescis à quo habeas, inquit Augustinus, non agis gratias, non agendo gratias, & quod habes perdis. (Serm. 183. cap. 2.)*

Cum ergo in germana gratiæ cognitione Religionis pietatisque summa contineatur, quis verè Christianus eam parum interesse crediderit? quam

ut assequamur, Tractatum hunc octo in dissertationes distribuimus. 1^a. Erit de SS. Augustini & Thomæ in iis quæ ad gratiam spectant auctoritate; 2^a. de gratiæ nomine, divisionibus & natura; 3^a. de gratiæ actualis necessitate; 4^a. de illius gratuitate; 5^a. de ejus efficacia; 6^a. de gratiæ inefficaci & excitante, quæ *sufficiens* vocatur, 7^a. de gratiæ distributione; 8^a. de gratia habituali.

DISSERTATIO I.

De SS. Augustini & Thomæ in iis quæ ad gratiam spectant auctoritate.

Ex variis quæ circa gratiam Christi exortæ sunt hæresibus, & diversis quæ Catholicos Theologos distrahunt sententiis, satis patet quam lubricum & arduum sit quod aggredimur iter. Ut ergo stadium illud tot periculis circumseptum inoffenso pede decurramus, iis potissimum seligendi sunt viæ duces, quorum in controversiis ad gratiam pertinentibus major est auctoritas. Inter veteres autem Patres S. Augustinus, & inter recentiores Scholasticos S. Thomas principem locum obtinent. Sic itaque sequens

virtute ex alto, abundantius illis omnibus (Græcis Latinisque Præsulibus) laboravit; non ipse autem, sed gratia Dei cum illo. Ipfus enim ministerio Domini uberiorẽ hujus rei fidelibus suis instructionem præbuit ... non solum ipse perfectam de hoste victoriam referens triumphavit; quin etiam posteris certandi & vincendi ordinem ... ostendit ... hunc legat omnis qui salutem æternam adipisci desiderat. (Lib. 2. de verit. prædest. & grat. cap. 30.)

4º. S. Remigius Lugdunensis ad versus Hincmarĩ capitula scribens: Hæc cum legissemus, inquit, ... graviter percussi & animo confusi vidimus... S. Augustini reverendam & in omni Ecclesia Catholica receptissimam autoritatem, novo conatu & ausu nimis temerario impugnari. (Lib. de tenenda veritate Scripturæ cap. 2. pag. 181. apud Manguinum, tom. 2.)

5º. S. Bernardus Augustinum appellat validissimum malleum Hæreticorum, Ecclesiæ columnam. (Serm. 80 in Cantico. n. 7. & in tract. de Baptismo, cap. 2. n. 8.)

6º. Tandem, ut alios flectam, Petrus Cluniacensium Abbas S. Bernardo scribens, de S. Augustino ait: Ecce maximus post Apostolos Ecclesiarum instructor. (Tom. 1. Oper. S. Bernardi, pag. 117.)

ARG. III. Ex Summorum Pontificum suffragiis.

1º. Hormisdas, cum Oriens ob Fauſti de gratia libros, in varias partes scinderetur, in Epistola ad Possessorem ait, De arbitrio libero & gratia Dei quid Romana, hoc est, Catholica sequatur & assereret Ecclesia... in variis libris Augustini, & maxime ad Hilarium & Prosperum, posse agnoscit. (Concil. Hard. tom. 2. pag. 1040.)

2º. Martinus V. Si veritatem, inquit, quaeris, si doctrinam, si pietatem, quis doctior, quis justior, quis, ut ita dicam, sanctior Augustino? (Serm. de Translat. corporis S. Monicae.)

3º. Joannes XXII: Augustini doctrinam secun-

dum prædecessorum meorum statuta, Romana sequitur & servat Ecclesia. (Epist. 3. ad quosdam Seniores. Concil. Hard. tom. 2. pag. 1150.)

4º. Clemens VIII. in famosis congregationibus quæ nuncupantur de auxiliis, hanc consultoribus legem præfixit ut omnia juxta S. Augustini mentem definirentur, Rationes propter quas ita juberet exposuit in scripto, cujus autographum propria ipsius manu subscriptum se vidisse testatur Cardinalis Norisius; (Vindic. August. cap. 6.) tertiam ita refert ibidem: Cum sanctissimi Pontifices prædecessores nostri doctrinæ S. Augustini tam acres fuerint defensores ac vindices, ut quasi hereditario eam in Ecclesia relinquere voluerint, æquum non est ut patiar illam hæc quasi hereditate privari.

5º. Innocentius X, cum nonnulli vererentur ne vellet Augustini autoritatem imminuere, ab iis ea de re interrogatus, respondit: Ubi est S. Augustinus, ibi est Ecclesia. Ita refert Morinus. (Tora. 4. Tradit. pag. 465.)

6º. Tandem Benedictus XIV, omni laude major, sibi dedicata voluit an. 1756, selecta Augustini de gratia & prædestinatione opera, ex quibus omnes cognoscerent quid Romana sentiat Ecclesia.

Post tanta testimonia & alia innumera quæ præmittimus, quis Augustinum criminari ausit, quasi vel Ecclesiæ fidem ignoraverit, vel in ea proponenda modum exceſſerit? Quis aliam Augustini, & aliam esse Ecclesiæ doctrinam dixerit? merito sanè Bellarminus asserit, B. Augustini circa gratiam placita non esse privatas alicujus Doctoris opiniones, sed fidem Ecclesiæ Catholicæ dici debere. (Lib. 2. de grat. cap. II.)

Sanctus Thomas ceteris omnibus Scholasticis auctoritate longe præcellit.

Prob. 1°. Ex præclaris encomiis quibus Romani Pontifices S. Thomæ doctrinam commendârunt. Ubi primum de illo in Sanctorum numerum adscribendo actum est, Joannes XXII. vivâ voce declaravit, *aliis opus non esse ad Thomæ apothesim miraculis: tot enim Sanctum illum miracula edidisse, quot articulos scripsit.*

Urbanus VI. in Bulla mirabili 13. Augusti an. 1638 ad Archiepiscopum, Universitatem, omnesque fideles Tolofanus directâ, eo potissimum nomine Doctorem Angelicum commendat, quod *B. Augustini vestigia insequens, Ecclesiam universam doctrinis quàm plurimis adornaverit.* Deinde sic jubet: *Volumus, & tenore præsentium vobis injungimus, ut dicti B. Thomæ doctrinam tanquam veridicam & Catholicam, seâdemini, eamdemque studeatis totis viribus ampliare.*

Paulus V. ad Neapolitanos scribens anno 1603, S. Doctorem appellat *splendidissimum fidei Catholicæ Athletam, cujus clypeo militans Ecclesia hæreticorum tela feliciter elidit.*

Alexander VII in Brevi ad Thologos Lovaniensis dato die 7. Augusti an. 1660, eos sic hortatur: *Non dubitamus quin pro singulari scientiæ pietatisque studio... præclarissimorum Ecclesiæ Doctorum Augustini & Thomæ Aquinatis inconcussa tutissimaque dogmata sequi semper, ut asseritis, & impensè venerari velitis; quorum perfectio sanctissimorum virorum penès Catholicos universos ingentiâ & omnem laudem supergressa nomina, novi præconii commendatione non egent.*

Tandem, ut alios Romanos Pontifices omittam, Benedictus XIII in Bulla *Præiosus*, sect. 41. ita præcipit: *Ut turbulenti & pertinaces tranquillitatis*

Ecclesiæ Catholicæ perturbatores desinant orthodoxam S. Thomæ doctrinam calumniari; ac ne deinceps... tam Prædicatorum Ordinem, quàm alios illius affectas ac sectatores incessere audeant, sub canonicis penis, omnibus ac singulis Christi fidelibus mandamus ne doctrinam memorati S. Doctoris, ejusque insignem in Ecclesiâ Scholam, præsertim ubi de gratia per se & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla meritorum prævisione agitur, ullatenus dicto vel scripto contumeliosè impetant.

Prob. 2°. Singulari nobiliorum Theologiæ Facultatum erga S. Thomæ doctrinam veneratione. Parisiensis in solempni decreti quo injuriam S. Doctori temerariâ censurâ illatam, egregiè vindicavit an. 1325, ipsum appellat *Ecclesiæ universæ lumen præfulgidum... fontem Doctorum, Universitatis speculum clarissimum, & candelabrum insigne ac lucens, per quod omnes qui veræ vitæ & sanctæ doctrinæ vias ingrediuntur lumen vident.*

Salmanticensis (de Salamance) anno 1627, omnibus qui apud se lauream doctoralem essent accepturi hanc legem imposuit, ut ad propugnandam S. Thomæ doctrinam juramento sese obstringerent.

Lovaniensis tantâ reverentiâ S. Doctorem prosequitur, ut suos jubeat alumnos honoris causâ caput suum aperire, quoties illius nomen pronuntiat. Id refert Joannes à S. Maria in S. Thomæ vita, cap. 4.

Duacæna non levius venerationis argumentum exhibuit, dum positâ suis in Scholis Angelico Doctori statuâ, eum elegit in Patronum.

DISSERTATIO II.

De gratiæ nomine, divisionibus & natura.

QUÆRES 1°. undenam suum nomen ducat gratia.

Resp. Gratia inde nomen habet, quod gratis detur. *Gratia*, inquit Augustinus, *merito nominatur, quia gratis datur*, (in *Psal. 44.*) id est, ex mera Dei benignitate, non ex iustitia & præviis ex parte hominum meritis. *Si autem gratia*, ait Apostolus, *jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.* (*Rom. 11. 6.*) Jam dixerat: *ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum meritum.* (*Ibid. cap. 4. v. 4.*) Gratia igitur nomine generatim intelligitur bonum quodlibet gratis concessum, id est, absque ullo ex parte conferentis debito, & citra ullum ex parte accipientis meritum.

Quæres 2°. quomodo dividatur gratia generatim accepta.

Resp. Dividitur 1°. in *naturalem* & *supernaturalem*: gratiæ *naturalis* nomine intelligitur quicquid à Deo creaturis datur, intra naturæ limites comprehensum, ad hujusque vitæ ornatum & felicitatem pertinens. Quo sensu ratio, corporis & animi dotes, robusta valetudo, felix ingenii vena, formæ elegantia, divitiæ & alia ejusmodi bona, gratiæ vocari possunt. Gratia *supernaturalis* est omne donum, sive beneficium supra naturam positum, & per se immediatè ad salutem æternam spectans. Hinc apud Joannem hujusmodi gratia

dicitur *fons aquæ salientis in vitam æternam.* (*Cap. 4. v. 14.*)

Dividitur 2°. in gratiam *gratis datam* & in gratiam *gratum facientem*; in gratiam *externam*, & gratiam *internam*.

Gratia *gratis data* dicitur ea quæ per se & primario, non in propriam recipientis, sed in aliorum utilitatem conceditur. Talia sunt dona linguarum, Prophetiæ, discretionis spirituum, sanitatis restituendæ, &c. de quibus agit Apostolus. (*I Cor. 12.*) Observandum est autem gratias illas dici *gratis datas*, non quod aliæ non sint etiam *gratis datæ*; sed quia Christus easdem Apostolis conferens, expresse eos monuit ut illas gratis acceptas in alios gratis impenderent. *Infirmos cûrate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones ejicite; gratis accepistis, gratis date.* (*Matth. 10. 8.*)

Gratia *gratum faciens* ea est quæ primario propter recipientis utilitatem à Deo conceditur, & quæ hominem acceptum & amicum Deo facit, vel eo spectat ut sit Deo gratus. Quamvis enim omnis gratia *gratum faciens* non ejusmodi sit, ut hominem in Dei amicitiam statim restituat, eo tamen perferendit, ut hominem Deo reconcilet, ad perfectamque Dei amicitiam perducatur. Tale est quodcumque fidei, spei ac bonæ voluntatis initium.

Gratia *externa* dicitur quicquid extra hominem positum, eum movere ad bonum. Cujusmodi sunt Lex, doctrina, conciones Evangelicæ, hortationes, reprehensiones, exempla virtutum, miracula, & cetera id genus. Gratia illæ, quando solæ sunt, interiorique gratiæ desitutæ, nullum ferunt fructum: imo earum occasione non semel augetur cordis durati, potius quàm emolliatur. Gratia *interna* est donum quod in homine ipso recipitur, ejusque animam intimè afficit.

Quæres 3°. quænam sit gratiæ interioris divisio-

Resp. Alia est *Creatoris*, alia *Redemptoris*. Prior ea dicitur quâ Angeli & primi homines ante peccatum, ut in iustitia permanerent adjuvi sunt, & quæ ipsis à Deo immediatè data est, absque ullo Mediatoris interventu. Posterior ea est quæ nobis per mortem Christi acquisita fuit, & quæ homini indigno & peccatori ex meritis Christi confertur. Gratia est quæ à lege & doctrinam differt; quæ corruptæ naturæ vulneribus medetur; quæ tandem efficit ut divina impleantur mandata.

Quæres 4°. quotuplex sit illa Christi, seu Redemptoris gratia.

Resp. Duplex est, *habitualis* scilicet & *actualis*. Gratia *habitualis*, sive permanens, ea dicitur quæ per modum habitûs, sive qualitatîs fixæ & inhærentis conceditur, & per quam homo fit iustus & Dei amicus. Dei huiusmodi gratia loquitur Christus, eum ait: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (Joan. 14. 23.) Vox enim *mansio* aliquid stabile & permanens indicat. Gratia *actualis* interior ea est quæ per modum actûs, seu divinæ motionis transeuntis conceditur.

Quæres 5°. quotuplex distinguatur gratia *actualis*.

Resp. Multiplex distinguitur, nempe *increata* & *creata*, *præveniens* sive *excitans*, *adjuvans* sive *cooperans*, *subsequens*, *inefficax* & *efficax*.

1°. Gratia *increata* ea est quæ ex parte Dei spectatur, nihilque aliud est quam gratuita Dei misericordia, beneplacitum, bona omnipotens voluntas quâ operatur in nobis, sive ipse est Deus gratuito in nobis cognitionem veri & amorem boni operans pro bona voluntate.

2°. Gratia spectata prout in homine recipitur, nomen habet *gratiæ creatae*, & ipsum est bonum quod Deus in nobis operatur, nobisve præstat in

ordine ad salutem. Utramque hanc gratiam sic distinguit S. Thomas: *gratia dupliciter dicitur: uno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis, en gratia increata; alio modo ipsum gratuitum Dei donum, in gratia creata.* (Part. 3. quæst. 2. art. 10. in corp.)

3°. Gratia *præveniens* seu *excitans*, est ea quæ primum bonæ voluntatis & sanctæ dilectionis initium in nobis operatur. Dicitur *præveniens*, quia ex parte hominis nihil præcessit, quod eam alligere potuerit. De illa gratia loquitur Psaltes Regius, cum ait: *miseriordia ejus præveniet me.* (Psal. 58. 11.)

4°. Gratia *adjuvans*, seu *cooperans* & *concomitans*, est ea quâ roboratur bona voluntas, quam inspiravit gratia *præveniens*. Utramque hanc gratiam postulat Ecclesia, quando in Collecta Dominicæ XVI post Pentecosten, sic Deum orat: *Tua nos, quæsumus, Domine, gratia semper præveniat & sequatur,*

5°. Gratia *subsequens* est ea quâ voluntas in bono proposito firmatur, ut illud perficiat & exequatur. Deus, v. g. jejunandi desiderium alicui inspirat, gratia est *præveniens* sive *excitans*. Voluntas divinæ inspirationi liberè consentit & jejunium sibi proponit, gratia est *adjuvans*, sive *cooperans*: Sed uberiori & validiori indiget auxilio, ut reipsa jejundet, quia in executione major occurrit difficultas, quam si homo superaverit, id erit gratiæ *subsequentis* effectus. Legitur in sanctis eloquiis, inquit Augustinus, & *miseriordia ejus præveniet me, & misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit.* (Enchir. cap. 32.)

6°. Denique gratia *actualis inefficax*, ea dicitur quæ bonum opus ad quod movet non efficit. Vocatur etiam *sufficiens*, cujus notio varia est, pro diverso ipsius apud Theologos usu, ut postea exponemus; gratia vero *efficax* ea est quæ non modo

excitat ad bonum, sed etiam ipsum *velle & perficere* in nobis operatur.

Quæres 6°. in quo præcisè consistat actualis gratia Christi.

Ut omnis tollatur & ambiguitas & calumniæ occasio, prænotandum est eo non pertinere quæstionem propositam, utrum piæ cogitationes, internæ ad bonum excitationes, conscientiæ morsus, timor gehennæ, consideratio turpitudinis peccati, sint dona Dei, & aliquo sensu gratiæ beneficia dici possint & debeant. Id enim palibenter fatemur; sed quæritur tantummodo an omnia hæc, cum ab inchoata etiam & imperfecta veri ac summi boni dilectione sejunguntur, sint gratia Christi propriè dicta, gratia Novi Testamenti, ad quemlibet veræ pietatis actum requisita. His præmissis, quæstionem propositam solvet sequens

P R O P O S I T I O.

Gratia Christi actualis propriè dicta sita est in mentis illustratione simul & amore Dei saltem inchoato; sed potissimum in dilectione à Deo inspirata.

Prob. 1^a. pars ex Augustino qui gratiam Christi ita describit: *Quæ gratiâ agitur, non solum ut facienda noverimus; verum etiam ut cognita faciamus; non solum ut diligenda credamus; verum etiam ut credita diligamus.* (*Lib. de grat. Christi, cap. 12. n. 12.*)

Adversus Pelagium docet Deum ita gratiam infundere, ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem. (*Ibid. cap. 13. n. 14.*)

Afferit gratiæ Dei munus esse, ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabas.

(*Lib. 2. de peccatorum meritis & remissione, cap. 17. n. 26.*)

Denique intelligenda est, inquit, *gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum, ... sine qua homines nullum prorsus... faciunt bonum, non solum ut, monstrante ipsâ, quid faciendum sit sciant; verum etiam ut, præstante ipsâ, faciant cum dilectione quod sciunt.* (*Lib. de corrept. & grat. cap. 2. n. 3.*)

Atqui ex iis Augustini verbis patet gratiam Christi in eo sitam esse, quod intellectum veri cognitione illustret, & voluntatem boni delectatione & amore succendat.

Præterea id gratiæ proprium est, ut impedimenta tollat quæ homines à bonis operibus retrahunt: atqui duo sunt hæc obstacula; nempe quia, vel homines later quid faciendum sit, vel quia eos non delectat quod faciendum est; ut igitur gratia duplex illud impedimentum auferat, eam necesse est intellectum veri cognitione imbuere, & voluntatem boni dilectione perfundere.

Prob. 2^a. pars, nempe gratiam Christi propriè dictam in amore saltem inchoato potissimum consistere.

ARG. I. Ex Patribus.

1°. S. Augustinus nomine gratiæ intelligi vult inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus, quæ propriè gratia est. (*Lib. 4. contra duas Epist. Pelagianorum, cap. 5. n. 11.*)

Cum verè sit opus legis, inquit, caritate fit, non timore; quæ caritas gratia est Novi Testamenti. (*Quæst. 15. in Deuteron. n. 2.*)

Donum Dei propriè quid nisi caritas intelligenda est, quæ perducit ad Deum, & sine quâ quodlibet aliud donum Dei non perducit ad Deum? (*Lib. 15. de Trinitate; cap. 18. n. 32.*)

Denique, constat, inquit, gratiam Dei pro-

missam esse Testamento Novo per Prophetam; eandemque gratiam in eo definitam, ut scribantur leges Dei in cordibus hominum.... hoc donum Spiritus Sancti est, quo diffunditur caritas in cordibus nostris. (*De Spiritu & littera, cap. 28. n. 49.*)

Porro istis in locis aliisque innumeris disertè asserit S. Doctor, gratiam propriè dictam, gratiam Novi Testamenti, in dilectione & caritate à Deo inspirata præsertim consistere.

2°. S. Fulgentius : *Quandiu non est dilectio, nec gratia Christi est.* (*Lib. 1. de verit. prædest. & grat. cap. 23.*)

3°. Florus Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, & Magister doctissimus, asserit gratiam esse caritatem, ideoque multiforem in Scripturis appellari, quia caritas in operando varias induit formas : *Ipsa est enim, inquit, gratia Dei.* (*Lib. adversus Scotum Erigenam cap. 3.*)

5°. S. Thomas : ait enim *sub lege esse qui non voluntate & ex amore, sed timor cogitur legem observare : talem autem carere gratiâ, quæ si adesset, inclinaret voluntatem ad observationem legis, ut ex amore moralia ejus præcepta impleret.* (*Comment. in Epist. ad Rom. cap. 6. v. 14.*) Ergo, juxta S. Doctorem, grâtia Christi, gratia Novi Testamenti, hunc sibi proprium habet effectum, ut præcepta ex amore impleantur.

Patribus innumeros adjungere Theologos facile esset, si brevitatis fineret. Unum appellabimus Laurentium Berti in Augustiniano systemate vindicato, quia illud opus typis Vaticanis excusum, impellente ipso S. Pontifice Benedicto XIV susceptum, eodem annuente & palam protegente vulgatum fuit. *Verissimum est, inquit, à me gratiam constitui in illuminatione mentis, & in inspiratione caritatis.* (*Ibid. dissert. 1. cap. 2. n. 5. & seq. tom. 9.*) Tom. 10. dissert. 4. cap. 1. n. 1. & seq. sic habet : *Propugnativinus gratiam esse mentis*

illustrationem, & inspirationem caritatis; sed magis in delectatione, quàm in illuminatione sitam esse. Doctrinam hanc egregiè defendit, plurimoque allegat Theologos & Theses Romæ, in Italia, in Germania, aliisque regionibus Catholicis propugnatas.

ARG. II. Ex characteribus Gratia & dilectioni communibus.

1°. Enim sine gratia nullum est opus ex omni parte bonum, ut postea demonstrabimus. *Profus si defuerit gratia, inquit Augustinus, nihil boni agere poteris : (Serm. 156. de verbis Apostoli cap. 11. n. 12.)* atqui ex eodem Doctore, sine dilectione nihil est boni operis. *Non fructus est bonus, inquit, qui de caritatis radice non surgit.* (*De Spiritu & littera, cap. 14. n. 26.*) *Caritas sola benè operatur.* (*Ep. 177, n. 17.*)

2°. Gratiam esse omnis justitiæ fontem & originem certum est : atqui pariter, judice Augustino, caritas justitiam inchoat, provehit, perficit. *Caritas inchoata, inquit, inchoata justitia est; caritas provecta, provecta justitia est; caritas perfecta, perfecta justitia est.* (*Lib. de nat. & grat. cap. ult. n. 84.*)

3°. Sine gratia nulla est virtus propriè dicta. *Virtus, inquit Augustinus, donatur vera per gratiam : (Lib. 4. cont. Julian. cap. 8. n. 48.)* atqui pariter sine caritate, sine dilectione, nulla datur vera virtus, judice eodem Doctore : *Ut breviter, inquit, generaliterque complectar quam de virtute habeam notionem, . . . virtus est caritas, quâ id quod diligendum est, diligitur.* (*Epist. 107. cap. 4. n. 15. tom. 2. pag. 600.*) *Virtutis principium ac finis, ait S. Chrysostomus, est caritas, hanc habet radicem.* (*Rom. 23. in Ep. ad Rom. cap. 13. tom. 9. pag. 690.*)

4°. Gratiam esse omnis meriti radicem fide

constat: atqui declarat Apostolus (I. Cor. 13.) sine caritate saltem inchoata nihil prodesse, tum fidem, etiam si montes transferat, tum eleemosynarum largitionem copiosissimam, tum Prophetiæ donum, ipsum denique martyrium.

5°. Sine gratia Deum, sicut oportet, non oramus. *Divini muneris est*, inquit Augustinus, *ut oremus, petamus, quæramus, pulsemus*: (*Lib. de Dono persev. cap. 23. n. 64.*) atqui pariter, teste S. Doctore, sine caritate Deum, ut par est, non oramus. *Caritas ipsa genit, caritas ipsa orat.* (*Tract. 6. in Joan. n. 8.*) *Amore petitur, amore queritur: amore pulsatur.* (*Lib. de moribus Ecclesie, cap. 17. n. 31.*)

Cum ergo quæcumque de gratia dicuntur, eadem de sancta dilectione dici possint & debeant, nonne manifestum est veram Christi gratiam præfertim consistere in sanctæ dilectionis inspiratione?

ARG. III. *Ex notis quibus à Prophetis designata fuit gratia Novo Testamento propria.*

Apud Jeremiam sic describitur: *Hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel, ... dicit Dominus: dabo legem meam in visceribus eorum, & in corda eorum scribam eam; & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.* (*Jerem. 31. 33.*)

Simile promissum legitur apud Ezechielem: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum; & Spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini.* (*Ezech. cap. 36. v. 26 & 27.*)

In istis oraculis qui clarè expressos non videat mirabiles illius gratiæ characteres & effectus, quæ novum fœdus à veteri tantoperè discrepat? atqui splendidi illi characteres effectusque eximii sanctæ dilectioni congruunt. Quid enim aliud donum,

præter divinum amorem, potest legem Dei hominum pectoribus inscribere, cor novum fingere, illudque ita emollire, ut ex lapideo in carneum transformetur? quid aliud donum, præter dilectionem, efficit ut in præceptis divinis ambulemus, ut Deus speciali modo fiat Deus noster, utque ipsius populus peculiari quadam ratione simus?

Solvuntur objecta.

Obj. 1°. Præter gratiam quæ ad diligendum Deum nos movet, alia est admittenda quæ ad malum detestandum nos excitet: atqui gratia quæ peccatum odio prosequimur, non est dilectionis inspiratio; ergo, &c.

Resp. Neg. min. Nam odium quodlibet nascitur ex amore boni, cui opponitur malum quod averfamur; odium igitur peccati ex amore justitiæ ortum habet, juxta illud S. Augustini dictum: *Tantum quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit.*

Obj. 2°. Totidem admitti debent gratiæ species, quot sunt diversi virtutum actus, ad quos per gratiam impellimur. Alia est, v. g. gratia humilitatis, alia fidei, alia misericordiæ, sicque de ceteris.

Resp. Multiformis quidem est gratia, quatenus diversos virtutum actus operatur; sed unius est speciei quoad operandi modum & motivum. Caritas, quamvis in seipsa una sit, fuit tamen effectibus multiplex: *Caritas enim, teste Apostolo, patiens est, benigna est, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet*; (*I. Cor. 13.*) ita & gratia caritatem inspirando, operatur patientiam, benignitatem, fidem, spem, tolerationem, diversosque ceterarum virtutum actus, eo sensu quod efficiat ut ex radice caritatis exurgant.

Obj. 3°. *Si gratia prævenit fidem*, inquit Augustinus, *quoniam prævenit voluntatem, profecto prævenit omnem obedientiam; prævenit etiam caritatem, quæ uni Deo veraciter & suaviter obeditur.*

(*Lib de Dono persever. cap. 16. num. 41.*)

Unde sic: juxta S. Augustinum, gratia prævenit bonam voluntatem & caritatem: atqui illam non præveniret, si esset ipsamet bona voluntas & caritatis; ergo, &c.

Resp. Dist. maj. Gratia increata, sive divina operatio prævenit bonam voluntatem & caritatem, conc. maj. gratia creata, neg. maj.

S. Doctor ista verba immediatè subjungit: & hæc omnia gratia in eo cui datur & cujus hæc omnia prævenit, operatur. Hinc patet Augustinum ibi de gratia increata loqui, sive de operatione divina quæ reipsa bonam hominis voluntatem & caritatem prævenit, sicut omnis causa suum effectum, saltem ratione, præcedit Gratia vero creata bonam voluntatem & caritatem non prævenit, quia nihil aliud est quam ipsa bona voluntas seu caritas, à Deo in nobis operante inspirata, ut liquet ex innumeris Augustini testimoniis. Id ergo significat, nihil scilicet boni esse in homine, quod divinæ & increatæ gratiæ operatione præveniat.

DISSERTATIO III.

De Gratia Necessitate.

DE illo gravissimi momenti argumento tria erunt capita; in 1°. antiquiores circa gratiæ necessitatem errores; in 2°. recentiora Ludovici Molinae placita exponemus; in 3°. gratiæ necessitatem stabilimus.

CAPUT PRIMUM.

De Antiquioribus circa gratiæ necessitatem erroribus.

CIRCA gratiæ necessitatem turpiter errarunt Judæi, Philosophi Gentiles, Pelagiani & Semipelagiani, quorum omnium errores sigillatim exponendi sunt.

De errore Judæorum.

Quæ primum Parentem à sublimi in quo constitutus fuerat loco dejecit superbia, per universam ejus familiam latè propagata, altas adeo radices egit, ut altera quasi natura effecta fuerit. Quapropter jamdudum à majoribus observatum fuit, homines, nisi fide & gratiâ corrigantur, naturali quodam instinctu ita liberi arbitrii viribus confidere, ut gratiæ necessitatem vix ac ne vix quidem suspicerent. Cujus vitii flebile exemplum in Judæis videre est qui, acceptâ per Moysen Lege scriptâ, natura suæ viribus adeo gloriabantur, ut innatam sibi libertatem ad implendam Legem cognitam omnino sufficere putaverint; quorum ut frangeret superbiam, Deus sibimetipsis eos ita permisit, ut in multa horrendaque scelera præcipientes ruerent, & sic infirmitatis suæ admonerentur.

Ille etiam fuit Judæorum error, quod justitiam sine gratiæ supernaturalis auxilio se obtinere posse confiderent; vanam & superbam hanc persuasionem repressit gratiæ præco & vindex Paulus, (*Epist. ad Rom. & Galat.*)

Error Philosophorum Gentilium.

Illorum hæc fuit doctrina, hominem cum Deo